

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך מב, תשנ"א

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

לשון אֶפְנָה

הציקתני רוח בטני, והחלטתי לשגר אליכם מכתב זה:

מלים רבות, שאפשר לקלוט אותן על-דרך הרחבת המשמעות, קנו להן אחיזה פרועה בעברית בת-זמננו, בדרך כלל שלא לצורך, ולמקראן נעשה בשרי חידודין-חידודין. רבות דובר על השימוש המיותר בביצוע, ובצדק כבר העירו, ש"מקטן ועד גדול כולו בוצע בצע" במדינת ישראל. בתל-אביב, למשל, אין נוטעים גינה אלא מבצעים אותה (כך בפירוש פֶּשֶׁלֶט מטעם העירייה: "גינה זו בוצעה על-ידי חברה וכו'").

בתוך שאר מלות האֶפְנָה מסוג זה תופסת מקום של כבוד המלה מסגרת. מלה זו פותרת כנראה בעיה רצינית של חיסכון במאמץ מחשבתית, ומשמשת ל"סתימת" כל מקום שהדובר או הכותב מבקש לפטור עצמו ממצאית הביטוי המתאים.

הנה כמה משפטים מדו"ח שנשלח מטעם מוסד אקדמי בארץ:

"הורחבו וגובשו מסגרות התמיכה במחקר המדעי; הוגברו המאמצים... במסגרת הפעולה להקמת הקרן; השינוי מתבטא בהקמת מסגרת ניהולית עצמאית; אנו עומדים בפני חיזוק המסגרות הפורמליות עם פולין, בולגריה ורומניה; התכניות השונות נבחנו במסגרת התקציבית הנתונה".

המלה מסגרת משולבת בדו"ח זה כתריסר פעמים בעמוד אחד, ואיך לא יחרוג אדם ממסגרתו ולא ימאס בה? הלוא יכול היה הכותב להמיר את המסגרת בגוף, בתחום, בגבול וכיו"ב, לא רק לשם גיוון סגנוני אלא בשם הדיקוּק הלשוני. אלא שלשם כך צריך אדם להשתחרר מעצלות המחשבה. אין מלה זו יחידה בענין זה; כמוה מלים מעין מערכת, נושא ורבות-רבות אחרות.

יונה בלטמן, ירושלים